

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

کوزه‌های مناسب احیای تپه‌های شنی و اراضی سبک سیابان‌های خشک اسکنسیل

۳۵

۱۳۹۵

اسکنبیل

اسکنبیل (*Calligonum comosum*) یکی از گونه‌های مقاوم به خشکی با پراکنش وسیع در ناهمواری‌های ماسه‌ای و دشت‌های با خاک سبک است. به‌طور عمده با تراکم زیاد در دامنه و قسمت‌های بالای تپه‌های شنی و اراضی بسیار سبک در بیابان‌های خشک گسترش دارد. از مهم‌ترین ویژگی‌های این گونه، سازگاری و ادامه حیات در چنین شرایط محیطی سخت است.

گستره رویشی

در ناحیه رویشی ایرانی - تورانی به‌صورت نوارهای منقطع در بیابان‌ها، شن‌زارها و اطراف چاله‌های داخلی مناطق مرکزی و نیمه شرقی کشور، پراکنش بسیار کمتر در ناحیه رویشی صحارا - سندی

فیزیوگرافی و توپوگرافی

تیپ اراضی به‌طور عمده تپه‌های ماسه‌ای کوتاه و بلند، دشت‌های پوشیده از ماسه‌های روان، گاهی با منشأ ساحلی، دامنه ارتفاعی تقریباً از سطح دریا تا ۱۶۵۰ متر، به‌طور عمده بالاتر از ۵۵۰ متر، رویشگاه تقریباً کم‌شیب

اقلیم

فراخشک گرم (در سطح کمتر)، معتدل و سرد، خشک بیابانی سرد، معتدل و گرم

گونه‌های مناسب احیای تپه‌های شنی و اراضی سبک بیابان‌های خشک؛ اسکنبیل

بارندگی

متوسط بارندگی سالانه ۶۰ تا ۲۲۰ میلی‌متر، عموماً کمتر از ۱۵۰ میلی‌متر، دوره یخبندان در ناحیه رویشی ایرانی- تورانی کوتاه و در ناحیه رویشی صحارا- سندی نادر، دوره خشکی بسیار طولانی، معمولاً بیشتر از ۱۱ ماه

ویژگی‌ها

✓ دارای شبکه وسیع ریشه به‌صورت ریشه‌های عمودی و افقی

است. گسترش ریشه‌های افقی گاهی تا شعاع ۳۰ متر نیز دیده می‌شود. در مواقعی که سرعت وزش باد زیاد است، ریشه‌های جانبی در سطح خاک ظاهر شده و به‌مرور برای سازگاری با شرایط نامساعد گرما و خشکی، سخت و چوبی می‌شوند.

✓ بذر تولیدی بسیار زیاد

است.

✓ تولید علوفه مناسبی دارد.

کاربرد

✓ دارای سیمای ویژه و متنوع در فصول

مختلف سال است که برای منظرسازی حاشیه جاده‌ها

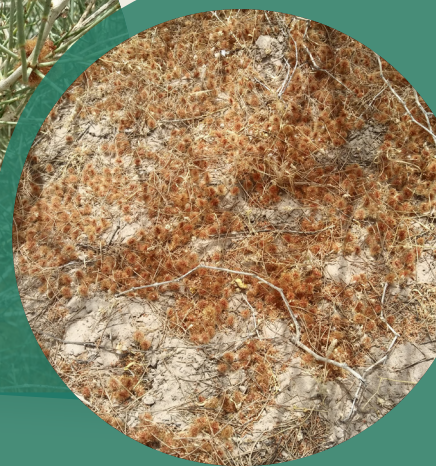
و بزرگراه‌ها مناسب می‌باشد. تاج گسترده گیاه در اوایل بهار پوشیده از

گل‌های حنایی همراه با رگه‌های قرمز است.

✓ از خوش‌خوراکی به‌نسبت خوبی برخوردار بوده و ارزش رجحانی آن برای شتر بیشتر است. شتر، بز و گوسفند از اواسط بهار تا اواسط تابستان از ساقه‌های جوان نازک و سبز برگ‌ها، گل‌ها و نیز بذر نارس گیاه استفاده می‌کنند که در خشکسالی‌ها و کمبود علوفه در تغذیه دام‌ها بسیار مؤثر و مفید است.

✓ از گیاهان مناسب و مهم برای اصلاح مراتع مناطق خشک با خاک‌های سبک و به‌ویژه تثبیت تپه‌های ماسه‌ای است.

✓ تکثیر طبیعی آن با مشکل روبرو است، زیرا به‌رغم تولید بذر فراوان، به‌دلیل وجود مژه‌ها در بذر، بذرها به‌سرعت جابجا شده و مانع تماس و نفوذ بذر در خاک می‌شوند و در مجموع موفقیت تکثیر طبیعی را کاهش می‌دهند.

روش‌های کاشت

✓ بذرکاری

پس از حفر گودال‌های به‌نسبت عمیق، بذر را به‌صورت مخلوط با شن به عمق $1/5$ تا ۲ سانتی‌متری در دی و بهمین می‌کارند. برای موفقیت جوانه‌زنی، خیس کردن بذر به مدت ۴۸ تا ۷۲ ساعت پیش از کاشت ضروری است.

✓ کاشت قلمه

پس از آماده کرده قلمه‌ها، ابتدا در شیب‌های ملایم شن‌زار، گودال‌هایی به عمق ۳۰-۴۵ سانتی‌متر و در مناطق رسوب‌گذاری به عمق ۱۵-۲۵ سانتی‌متر حفر و قلمه‌ها را طوری در گودال‌ها قرار می‌دهند که به‌ترتیب ۱۵ و ۳۰ سانتی‌متر از لبه فوقانی گودال بیرون باشند. سپس، پای آن را خاک مرطوب ریخته و اطراف آن را محکم می‌کنند.

✓ کاشت نهال

- مطمئن‌ترین روش تکثیر است که از طریق کشت بذر در خزانه و تولید نهال انجام می‌شود. مناسب‌ترین طول عمر برای انتقال نهال به زمین اصلی، نهال‌های دو تا سه‌ساله هستند.

گونه‌های مناسب احیای تپه‌های شنی و اراضی سبک بیابان‌های خشک؛ اسکنبیل

- فصل بازکاشت اواخر دی توصیه می‌شود. در صورت کمبود رطوبت و توزیع نامناسب بارندگی، آبیاری به تعداد ۴ تا ۵ بار از زمان کاشت تا سپری شدن دوران گرم و خشک الزامی است.

نشر آموزش کشاورزی

عنوان: گونه‌های مناسب احیای تپه‌های شنی و اراضی سبک بیابان‌های خشک؛ اسکنبیل

ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

نویسندگان: مینا بیات، مرتضی خدافللی، علیرضا افتخاری

همکاران: مهدی پورهاشمی، محمد متینی‌زاده، فاطمه عباسپور، فیروزه حاتمی

نظارت بر تنظیم چاپ و نشر: ویدا همتی، فتح‌اله بهرامی

طراحی و صفحه آرایی: سبا سادات کرمانی پوربقایی

ناشر: نشر آموزش کشاورزی - دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۲

مسئولیت درستی مطالب با نویسندگان است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی ۶۵۱۰۴ به تاریخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۳ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، طبقه ۱۲

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱